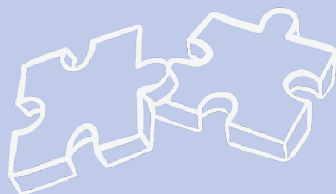
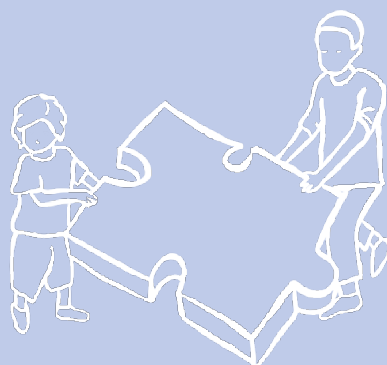
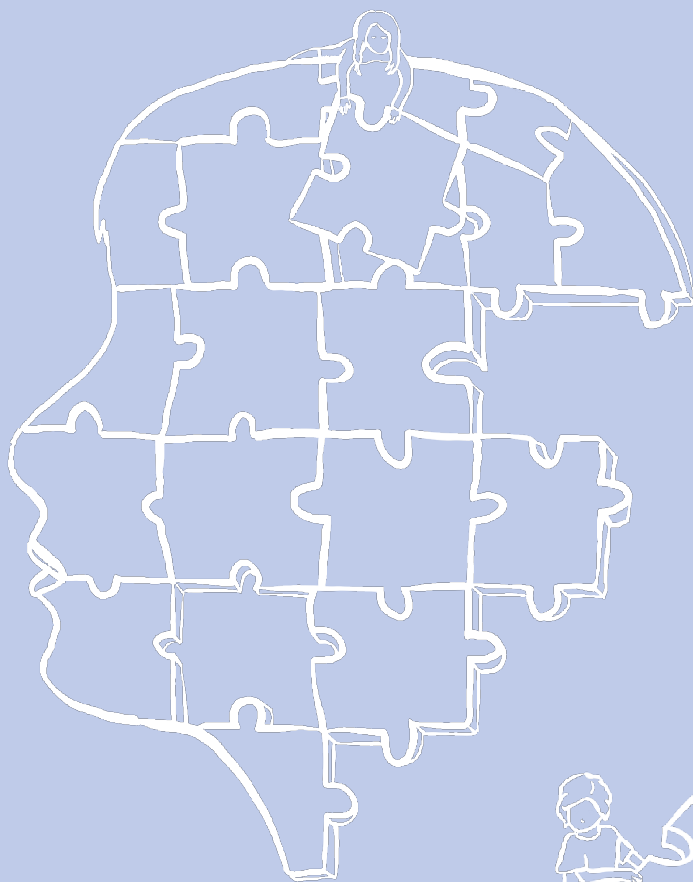


# SLOTBESCHOUWING



*De impact van onderwijs  
op het leven van  
kinderen en jongeren,  
zowel in het heden als  
in de toekomst, is  
ontzettend groot.*

## Slotbeschouwing

**Kinderrechten zijn, net als mensenrechten in het algemeen, ondeelbaar.** Dat betekent dat elk kinderrechtsrecht even belangrijk is. Het ene recht kan niet bestaan zonder het andere. Wanneer we inzoomen op het thema onderwijs, wordt die ondeelbaarheid en verwevenheid van kinderrechten erg duidelijk. De school doet immers meer dan kennis bijbrengen. Ze neemt een cruciale plek in in het leven van kinderen en jongeren. Onder meer als ontmoetingsplaats om met leeftijdsgenoten in contact te komen en als veilige haven voor kinderen en jongeren die thuis worden geconfronteerd met geweld.

De vele schoolsluitingen als gevolg van de corona- pandemie zetten het belang van onderwijs dan ook sterk in de verf. **De weerslag op de gezondheid en ontwikkelingskansen van leerlingen, maakt duidelijk dat de impact van onderwijs op de mogelijkheid om andere kinderrechten te verwezenlijken nauwelijks onderschat kan worden<sup>1</sup>.** Dat bleek ook uit de grote corona- enquête “#jongerenovercorona” in 2020, waarin 44.000 jongeren aangaven hoe zij de coronacrisis ervaarden<sup>2</sup>.

Omdat zo veel van onze lidorganisaties in hun dagelijkse praktijk worden geconfronteerd met het belang van de school in het leven van kinderen en jongeren, is de wisselwerking tussen het recht op onderwijs en de verwezenlijking van andere kinderrechten het centrale thema van deze publicatie. De diverse aspecten van het onderwijs worden vanuit een kinderrechtenperspectief in deze publicatie belicht. Als we de bijdragen van de verschillende organisaties naast elkaar leggen, dan identificeren we twee rode draden.

### *Hoe het recht op onderwijs van elk kind verwezenlijken?*

Een eerste rode draad die we detecteren, is de vaststelling dat een aanzienlijke groep kinderen en jongeren vandaag drempels ervaart om volwaardig deel te nemen aan het onderwijs. Als we het Kinderrechtenverdrag erbij nemen, vinden we onder Artikel 28 het recht op onderwijs. Dit recht houdt onder meer in dat deelname aan het basisonderwijs verplicht en gratis moet zijn en dat vroegtijdig schoolverlaten moet worden voorkomen<sup>3</sup>.

Kinderen beginnen hun schoolloopbaan niet met dezelfde bagage. Hun rugzakken zijn gevuld

met uiteenlopende ervaringen, kwetsbaarheden en achtergronden. **Dat zij allemaal het recht hebben om onderwijs te volgen, betekent niet dat zij ook dezelfde leerkansen krijgen.** Ondanks de gratis toegang en de leerplicht voor al wie tussen de vijf en achttien jaar oud is, verhinderen verschillende factoren dat leerlingen zich kunnen ontplooiën en kunnen leren op school. Een laag welbevinden, psychische problemen<sup>4</sup>, een problematische thuis- en gezinssituatie, een gebrek aan ondersteuning op school<sup>5</sup>, schoolkosten<sup>6</sup>, handicap<sup>7</sup> enz. hebben allemaal een impact op de mate waarin kinderen en jongeren van hun recht op onderwijs kunnen genieten.

De impact van onderwijs op het leven van kinderen en jongeren, zowel in het heden als in de toekomst, is ontzettend groot. **In de scholen van nu wordt de basis voor later gelegd.** Onderwijs heeft belangrijke tools in handen om sociale gelijkheid te bevorderen, en zo bij te dragen aan een sociaal rechtvaardige samenleving waarin de kwaliteiten van elk kind maximaal gevalideerd worden. Net daarom is het zo belangrijk dat alle kinderen meekunnen op school.

### *Wat is de taak van het onderwijs?*

Een tweede rode draad heeft betrekking op de vraag naar de inhoud en taken van het onderwijs. “Wat moeten kinderen leren?” en “wat hoort het onderwijs te doen?” zijn vragen die steevast terugkomen in onderwijsdebatten. Het Kinderrechtenverdrag zelf geeft een leidraad mee. **Artikel 29 bevat immers een (niet-limitatieve) lijst met na te streven onderwijsdoelen:**

- de zo volledig mogelijke **ontplooiing van de persoonlijkheid, talenten en geestelijke en lichamelijke vermogens** van het kind;
- het bijbrengen van **eerbied voor mensenrechten**;
- het bijbrengen van **eerbied voor de ouders van het kind, voor de eigen cultuur en die van anderen**;
- **voorbereiding op een verantwoord leven** in een vrije samenleving, met respect voor vrede, verdraagzaamheid, gelijkheid van geslachten, en vriendschap tussen alle volken en gemeenschappen;
- het bijbrengen van **eerbied voor de natuurlijke omgeving**<sup>8</sup>.

Het belang van het bijbrengen van waarden en normen zoals verdraagzaamheid, gendergelijkheid en respect voor andere culturen, wordt sterk benadrukt in het Kinderrechtenverdrag. Kinderrechteneducatie en wereldburgerschapseducatie sluiten hierop aan<sup>9</sup>.

Via kinderrechteneducatie krijgen leerlingen belangrijke tools in handen om op te komen voor hun eigen rechten en die van anderen. En wanneer het functioneren van de school zelf door-drongen is van de principes van het kinderrechtenverdrag, waaronder inclusiviteit<sup>10</sup> en participatie<sup>11</sup>, kan dit ook **de hefboomfunctie van het onderwijs tegen sociale ongelijkheid ten goede komen**.

Door de toename van psychische problemen onder kinderen en jongeren, rijst ook de vraag naar wat de school moet betekenen voor het mentaal welzijn van haar leerlingen. Het VN-Kinderrechtencomité benadrukt de verbondenheid tussen het recht op onderwijs en alle andere kinderrechten, waaronder het recht op gezondheid<sup>12</sup>. Het belang van onderwijs voor de mentale gezondheid van kinderen en jongeren krijgt, mede door de coronapandemie, steeds meer aandacht<sup>13</sup>. Voor veel leerlingen draagt naar school gaan bij aan hun mentale welzijn: het is niet enkel een plek om te leren, maar ook om contacten te leggen met leeftijdsgenoten en de eigen identiteit te ontwikkelen.

**Anderzijds kan naar school gaan ook een bron van prestatiedruk en bezorgdheden zijn<sup>14</sup>.** Jongeren zijn dan ook vragende partij voor meer aandacht voor mentaal welzijn op school<sup>15</sup>. Door in te zetten op psychische gezondheid dragen scholen niet enkel bij aan het welzijn, maar ook aan de leeransen van hun leerlingen<sup>16</sup>.

### *Een kinderrechtenproof onderwijsbeleid*

Doorheen deze publicatie werd duidelijk dat scholen een diversiteit aan kinderen en jongeren over de vloer krijgen. Het is geen evidente opdracht om te voorzien in een aanpak die aangepast is aan hun uiteenlopende achtergronden en noden. Het lerarentekort en de leerachterstand omwille van corona vergroten de huidige uitdagingen in het onderwijs.

De verschillende bijdragen in deze publicatie bieden een waaier aan oplossingen op beleidsniveau om de ontwikkelingskansen van kinderen en jongeren te vergroten. **Wanneer we de verschillende beleidsaanbevelingen naast elkaar leggen, identificeren we vier overkoepelende principes voor een kinderrechtenproof onderwijsbeleid.**

### 1. AANDACHT VOOR KWETSBAARHEDEN EN DREMPELS

Of het nu gaat om een handicap, schoolkosten, een psychische aandoening, een moeilijke thuissituatie enz., de uiteenlopende kwetsbaarheden die kinderen en jongeren ervaren mogen hen niet beletten om van kwaliteitsvol onderwijs te genieten. **Onderwijs dat inclusief is, heeft aandacht voor de drempels die leerlingen ervaren en streeft ernaar om deze zo veel mogelijk te beperken.** Dit is immers noodzakelijk opdat onderwijs haar hefboomfunctie tegen sociale ongelijkheid kan waarmaken.

### 2. HET MENTAAL WELZIJN VERSTERKEN

Kinderen en jongeren hebben recht op een goede mentale gezondheid, op school en daarbuiten. Onderwijs dat **inzet op het bespreekbaar maken van mentaal welzijn en het toeleiden naar psychische hulpverlening**, draagt bovendien niet enkel bij aan de gezondheid van haar leerlingen, maar ook aan hun onderwijskansen.

### 3. LUISTEREN NAAR DE STEM VAN KINDEREN EN JONGEREN

Kinderen en jongeren hebben het recht om hun mening te geven over zaken die hen aanbelangen, en dat die mening in overweging wordt genomen. Dat kan gaan om **inspraak in hun individuele studiekeuze en schooltraject, maar ook in het schoolbeleid of de onderwijsdoelen.** Inspraak vergroot immers de verbinding tussen leerling en de school, en draagt bij tot meer kwalitatieve keuzes zowel in het individuele studietraject als het school- en onderwijsbeleid.

#### 4. EEN KINDERRECHTENBRIL OP SCHOOL EN IN DE LERARENOPLEIDING

Kwaliteitsvol onderwijs investeert niet enkel in het aanleren van ‘klassieke’ competenties zoals wiskunde en taal, maar ook in **kinderrechteneducatie**. Een transversale aanpak gestoeld op kinderrechten draagt ertoe bij dat kinderen hun eigen rechten en die van anderen kennen en hiervoor kunnen opkomen. Binnen de lerarenopleiding moet er dan ook expliciet aandacht gaan naar kinderrechten. Onderwijs dat gestoeld is op kinderrechten, vereist immers dat leraren weten wat kinderrechten inhouden én dat ze dit kunnen vertalen naar de klas- en schoolcontext.

We hopen dat deze vier overkoepelende principes een leidraad kunnen zijn voor beleidsmakers bij het vormgeven van een op kinderrechten gestoeld onderwijsbeleid in Vlaanderen.

**Want zoals deze publicatie meermaals heeft aangetoond: onderwijs en het verwezenlijken van kinderrechten gaan hand in hand.**

## EINDNOTEN

- 1 Vergeet ons niet. Impact van corona op kinderrechten in 2021, p. 10-12. Kinderrechtencoalitie Vlaanderen, december 2021.
- 2 Meer dan 44.000 kinderen en jongeren over corona. *Resultaten online-enquête #jongerenovercorona*. Kinderrechtencommissariaat, KeKi en Kinderrechtencoalitie, 27 mei 2020; Advies: Kindperspectief in de coronacrisis. Kinderrechtencommissariaat, 26 mei 2020.
- 3 Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind, art. 28. Verenigde Naties, 20 november 1989
- 4 zie hoofdstuk 3: Schooluitval voorkomen met NAFTA (Arktos); Hoofdstuk 8: School is zoveel meer dan leren alleen (UNICEF België); Hoofdstuk 9: Kunnen zijn wie je bent, dat is (onder)wijs! (SAM Steunpunt Mens en Samenleving).
- 5 Zie hoofdstuk 4: Recht op onderwijs in de integrale jeugdhulp (Vlaams Welzijnsverbond).
- 6 Zie hoofdstuk 10: Hoge schoolkosten hebben negatieve impact op het recht op ontplooiing (Gezinsbond en Welzijnszorg).
- 7 Zie hoofdstuk 2: Inclusief onderwijs is geen mythe (GRIP).
- 8 Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind, art. 29(1). Verenigde Naties, 20 november 1989.
- 9 Zie hoofdstuk 5: Kinderrechteneducatie (KIYO, Plan België & UNICEF België).
- 10 Zie hoofdstuk 2: Inclusief onderwijs is geen mythe; Hoofdstuk 3: Schooluitval voorkomen met NAFTA (Arktos); Hoofdstuk 8: School is zoveel meer dan leren alleen (UNICEF België); Hoge schoolkosten hebben negatieve impact op het recht op ontplooiing (Gezinsbond en Welzijnszorg). Hoofdstuk 9: Kunnen zijn wie je bent, dat is (onder)wijs! (SAM Steunpunt Mens en Samenleving).
- 11 Zie hoofdstuk 7: Juridisch correct kindvriendelijk handelen in de onderwijscontext (TZitemzo); Hoofdstuk 12: Scholieren aan het woord over een eventuele herschikking van de



schoolvakanties (Vlaamse Scholierenkoepel).

12 United Nations Committee on the Rights of the Child (17 april 2001). General comment No. 1, Article 29 (1), The aims of education(CRC/GC/2001/1), para 6.

13 Zin in school. UNICEF, 2021.

14 Zie hoofdstuk 8: School is zoveel meer dan leren alleen (UNICEF België); Hoofdstuk 9: Kunnen zijn wie je bent, dat is (onder)wijs! (SAM Steunpunt Mens en Samenleving); Hoofdstuk 12: Scholieren aan het woord over een eventuele herschikking van de schoolvakanties (Vlaamse Scholierenkoepel).

15 Resolutie. Commissie Welzijn (19 november 2021) (Kinderrechtendag in het Vlaams Parlement).

16 Zie hoofdstuk 3: Schooluitval voorkomen met NAFTA (Arktos); Hoofdstuk 8: School is zoveel meer dan leren alleen (UNICEF België).